

Drygt tre kilometer nordost om Boxholm ligger denna märk-liga sten. Visst för den tankarna till Trollstenen utanför Tranås, även denna sten vilar på tre mindre stenar. Denna sten är dock inte skyltad, så den är inte så enkel att hitta om man inte vet var den finns.

Detta märkliga stenbord med "bänk" finns mitt ute i skogen en bit från Krokshult. Dess funktion är okänt.

Hängesten kallas ett stort stenblock beläget i skogarna nordost om Trollhålsbygget. Man kan ju ana varför stenen kallas som den gör...

Ella-Kajsas bränneri kallas dessa stenar. På platsen bedrev Chatarina Andersdotter olaglig brännvinsbränning i mitten av 1800-talet.

Boxholm – en stenrik kommun

Enorma flyttblock och stenar med historia i skogarna

BOXHOLM (LT)

Slusasten, Ella-Kajsas bränneri och Hängesten. Det är namn på stora flyttblock som kan hittas ute i skogarna i Boxholms kommun. Södra Östergötland är ett landskap med djupa skogar och mängder av sten. En del flyttblock bär på fångsländ historier, andra stenar är enbart märkliga eller fascinerande. Och så finns det ett stenbord som antagligen bär på en idag bortglömd historia.

Vi östgötar vet ju mycket väl att Östergötland har en enormt omväxlande natur med både slättlandskap, kulturlandskap och stora skogar i söder och i norr.

Men den som frågar svenskar från andra delar av landet tänker säkerligen på den platta östgötaslätten om de ombeds beskriva Östergötlands natur. Det är ju den de ser vid färd på E4 genom landskapet. Någon lär ha sagt att Östergötland har allt, utom kalfjäll.

Det är nog knappast så underligt att den första organiserade emigrationen till Amerika skedde från Östergötland. Peter Cassel och hans sällskap lämnar Kisatrakten 1845. Andrew Petersson kom från Sjöarp utanför Rydsnäs. I Östergötland alltså! Andrews dagböcker var ju grunden till Mo-

bergs utvandrarböcker. I södra Östergötland är det kolossalt stenigt och att vara torpare i dessa skogar var förstås enormt besvärligt.

Boxholmsnaturen kännetecknas av böljande kulturlandskap i norr och stora skogar med vackra sjöar längre söder ut. Och så finns det sten, mängder av sten! Det är inte svårt att stöta på fascinerande och märkliga enorma flyttblock! En del av dessa stenar är värda att lyftas fram i tidningen.

Utanför Tranås finns Trollstenen. Det är en stor sten som vilar på tre mindre stenar. Den är välbesökt, och det finns tydlig skyltning till Trollstenen. Men det finns liknande "trollstenar" på andra platser, även i Boxholms kommun. I skogarna nordost om Boxholm, ungefär 250 meter sydväst om Skythemsgölen, finns ett märkligt stenblock som definitivt för tankarna till Trollstenen utanför Tranås. Det platåstenblocket vilar på en bergshäll men skiljs från berget av tre mindre stenar.

Intill vägen mot Arnäs, nära torpet Krokshult, finns en egendomlig samling med stenar. Det är ett litet större stenblock som är placerat som en bänk. En större plan sten vilar på några mindre stenar så att det blir som ett bord intill bänken. Det sägs att stenarna var placerade på samma sätt som nu redan på 1800-talet.

Men frågetecknen är mån-

ga. Varför har stenarna placerats på detta sätt? Att det är mänskliga händer som har lagt stenarna på detta sätt behöver vi väl knappast tveka över. Någon lär ha antytt att stenformationen kan ha tjänat ett militärt syfte, kanske en samlingsplats under orostider.

Men detta kan nog ses som spekulationer. Kanske är det helt enkelt bara forntidens modell på en rastplats som har bevarats i dessa skogar. Det vi vet är egentligen endast att "stenbordets" funktion är dolt i historiens dunkel...

På Hälgebo ägor, en dryg kilometer nordost om Torpöns färjeläge, finns ett imponerande flyttblock som bär på en intressant historia.

Slusasten kallas den enorma stenen och den finns beskriven hos Riksantikvarieämbetets hemsida Fornsök. Stenen är nio meter stor och sju meter hög och vilar med ena kanten mot en klippbrant, och ett hålrum har bildats under stenen. Namnet Slusasten lär stenblocket ha fått efter en gubbe som bodde under stenen för många år sedan.

På Fornsök står att namnet Slusen är ett öknamn, kanske på grund av gubbens klädsel. Slusen tog tillfälliga jobb hos bönderna, till exempel med kolning och höbärgning varvid han ofta bodde i skogarna, och under 1860-talet lär han sommardag ha bott under det stora stenblocket. Gustaf Hörning har dock sagt att gubben

Slusen var brunnsgrävare.

I Elis Kågéns bok, "Kring Sommens stränder" står det att Slusens riktiga namn var Ingberg och att han oftast gick i fotsid kappa med ett rep om livet. Kanske går det att "gräva" i gamla husförhörböcker och på så sätt få fram vem Slusen kan ha varit, men vid en sökning efter Ingberg i kyrkböckerna genom Arkiv Digital så har jag inte hittat någon Ingberg i trakten kring sjön Sommen under 1800-talet. Men kanske var Ingberg en kringstrykare som inte var skriven någonstans.

Nära Fiskarp finns ett stort flyttblock som har hamnat i ett märkligt läge. Stenen lutar rejält men vilar samtidigt på en mindre sten. Men varför har naturen skapats så som den har gjort? Varför ligger stenarna som de gör? Jo, det är inlandsisen som för 11 000 år sedan satte sin prägel på landskapet. Isen – som kan ha varit 3,5 kilometer tjock på sina håll – bröt loss och flyttade med sig flyttblock.

När isen sedan smälte lossnade flyttblocken och de fick ibland märkliga placeringar i naturen och där ligger ju de flesta kvar än idag.

Två märkliga flyttblock kallas för Ella-Kajsas bränneri. Historien om stenarnas namn har det tidigare gått att läsa om i Länstidningen. I mitten av 1800-talet bodde en kvinna i torpet Sjöängen i Säby socken,

Småland och som brukade syssla med hembränning.

Ryktet om den olagliga hembränningen spred sig, så hembrännenskan – som troligen hette Catharina Andersdotter – flyttade bränneriet till en bit inne i skogen på andra sidan fjärden. Under de två enorma stenarna fortsatte bränneriverksamheten en tid, och stenblocken kallas än idag, cirka 170 år senare, för Ella-Kajsas bränneri.

En bra bit ute i tasselmarkerna nordost om Trollhålsbygget finns det också ett stort och sevärt flyttblock. Stenen ligger på en liten sluttning och det känns som att den hänger över kanten och nästan är på väg att tippa över. Det är antagligen därför som denna sten har fått namnet Hängesten. Namnet finns upptaget till exempel hos Lantmäteriets "Min karta".

Det finns en internetsida som heter "vandringsleder", och där är Östgötaleden en av flera beskrivna vandringsleder. Författaren har efter beskrivningen av en av dessa delsträckor i Boxholms kommun skrivit: "Rekord i antalet stora och förunderliga stenblock".

Boxholm är verkligen en stenig kommun, men det bidrar ju också till skönheten och fascinationen.

Tet och bild:
KLAS JOHANSSON

Det händer

Evenemangstips
i Boxholms kommun

Tänk på att många evenemang kan kräva föransökan eller förköp och ha begränsat antal platser, kolla alltid innan vad som gäller för det du tänkt gå på.

Bröd och salt – möte med Ukraina

Interaktiv utställning. De som önskar kan få se både filmer och tavlor om Ukrainas kultur, historia, traditioner och aktuella händelser.
Tid: 20 - 31/10, bibliotekets öppettider.
Plats: Boxholms bibliotek.

Bio

Black Adam
Tid: 21/10, kl 19.
Tassar av stål
Tid: 23/10, kl 14 och 17.
Halloween Ends
Tid: 28 och 30/10, kl 19.
Lassemajas detektivbyrå: Skorpionens gåta
Tid: 29 och 30/10, kl 15.
Plats: Boxholms Folkets hus.

Förklädd gud

Ekeby-Prismakören. Tine Røjås - sopran, Joakim Hultén - baryton, Gösta Nylund - orgel, Peter Svärdsmyr - recitation, Anders Nyström - dirigent.
Tid: 23/10, kl 17.
Plats: Boxholms kyrka.

Ehrling "Elvis" Lundberg

Erling tolkar Elvis Presley. Aktiviteten är för alla.
Tid: 26/10, kl 14.30.
Plats: Trivselhuset Bjursdalen.

Författarmöte: Gertrud Hellbrand

Gertrud är bosatt på Vikbolandet, fick sitt genombrott med släktromanen Veterinären (2014). Hon är aktuell med Svinskytten som är andra delen i Östgötasviten. Fri entré men anmäl er på hemsidan eller på telefon 0142-895 40.
Tid: 27/10, kl 18.30-19.30.
Plats: Boxholms bibliotek.

Teater: Fly me to the moon

En dräplig komedi med högt tempo i två akter och en paus. Medverkande Marika Strand och Gabriella Boris. Arr Boxholms Riksteaterförening.
Tid: 2/11, kl 19.
Plats: Folkets hus, Boxholm.

Jennie Dahlén: Visible mending och redesign

Häng med på en resa genom mode- och textilhistorien. Fri entré men anmäl er på hemsidan eller på tel 0142-595 40.
Tid: 17/11, kl 18.30-20.
Plats: Boxholms bibliotek.

Maila ditt evenemang till marianne.karlsson@lanstidningen.se senast torsdag veckan innan införande.